

A.C. Baantjer

De Cock

en de dood van een kunstenaar

De Fontein

1

Rechercheur De Cock van het aloude politiebureau aan de Amsterdamse Warmoesstraat leunde met zijn ellebogen op het blad van zijn bureau en liet zijn hoofd rusten in het kommetje van zijn handen. Hij wist in de lade van zijn bureau nog een aantal zaken die om behandeling schreeuwden, maar de lust om zich daar op dit moment in te verdiepen ontbrak hem.

Met een zoete grijns op zijn gezicht keek hij naar rechercheur Vledder, zijn jonge assistent, die zijn rappe vingers in een razend tempo over het toetsenbord van zijn computer liet dansen. Met weemoed dacht De Cock terug aan de processen-verbaal die hijzelf met twee vingers op de typemachine tikte. De tijden waren veranderd.

Hij keek omhoog naar de klok boven de toegangsdeur van de grote researchkamer. Het was negen uur. Licht kreunend kwam hij uit zijn stoel overeind.

‘Als ik om elf uur,’ verzuchtte hij, ‘nog niet terug ben en er is verder niets gebeurd, dan sluit je hier de tent en ga je naar huis.’

Vledder keek hem verwonderd aan.

‘Waar ga jij heen?’

De Cock gebaarde voor zich uit.

‘Ik heb nog een missie.’

Vledder trok een vies gezicht.

‘Een missie?’

‘Peter Karstens heeft mij vanmiddag gebeld. Hij leek nogal in de war. De man heeft problemen en wil met mij een onderhoud onder vier ogen.’

Vledder grinnikte.

‘Peter Karstens,’ sprak hij neerbuigend. ‘Een tijd niets van hem gehoord.’ Hij keek naar De Cock op. ‘Dat is toch die vreemde losbandige kunstenaar van de Noordermarkt?’

‘Ja.’

‘En jouw vriend...’

De Cock knikte traag.

‘Inderdaad, zo beschouw ik hem, als mijn vriend.’

De oude rechercheur schudde zijn hoofd.

‘Peter Karstens* is geen kunstenaar, zoals jij hem naargeestig kwalificeert, maar een begenadigd kunstenaar.’

Vledder snoof.

‘Een gore vervalsers.’

De Cock ademde diep.

‘Geen vervalsers,’ verbeterde hij geduldig, ‘maar een imitator. Wanneer hem dat vriendelijk wordt gevraagd en de geldelijke beloning is voldoende om er een leuke partij goede bourgognes van aan te schaffen, imiteert hij het werk en de stijl van andere kunstenaars... uit welk tijdperk dan ook. En dat doet hij op een voortreffelijke en zeer kunstzinnige wijze. Ik heb thuis boven het dressoir een schilderij van hem naar de beroemde impressionist Claude Monet hangen, dat ik niet voor het origineel zou willen ruilen.’

Vledder lachte smalend.

‘Dat doek is niets waard.’

‘Voor anderen misschien niet,’ sprak De Cock achteloos. ‘Voor mij wel.’

De oude rechercheur liet zich weer in zijn stoel zakken.

‘Ik zal je uitleggen,’ ging hij op rustige toon verder, ‘waarom ik straks even alleen op pad ga. Dat is ten opzichte van jou geen blijk van wantrouwen. Zo moet je dat beslist niet zien. Maar Peter Karstens heeft een gruwelijke hekel aan onze min of meer geordende maatschappij. Hij staat vijandig tegenover alles wat naar overheid zweemt en heeft vooral een aversie tegen het gezag.’

‘Maar jij vertegenwoordigt toch dat gezag?’ grinnikte Vledder. De Cock knikte.

‘Ik heb al eens eerder geprobeerd om jou enig begrip voor hem bij te brengen. Peter Karstens beseft heel goed dat ik het gezag vertegenwoordig. Daarover bestaat tussen ons dan ook geen verschil van mening. Ik ben mij er verder terdege van bewust

* Zie *De Cock en danse macabre*.

dat hij mijn functie als gezagsdrager – rechercheur van politie – veracht. Toch vertrouw ik op zijn persoonlijke vriendschap... op de genegenheid en de waardering die de kunstenaar ondanks dat voor mij koestert. Vandaar mijn eenzame missie. Met jou in mijn onmiddellijke nabijheid klapt hij beslist dicht en zal hij mij, naar ik meen, niets wezenlijks vertellen.’

De Cock stond weer op. Licht waggelend slenterde hij naar de kapstok, wurmde zich in zijn regenjas, pakte zijn oude hoedje en schoof het achter op zijn hoofd. Zwaaiend ten afscheid slofte hij de rekerchekamer uit.

Via de Oudebrugsteeg, de Nieuwezijds Kolk, langs het Koren-metershuisje, liep hij naar de Nieuwezijds Voorburgwal en stak de rijbaan over. Na een paar steegjes kwam hij op de Blauw-burgwal en bereikte via de Heren- en de Prinsenstraat, de Prin-sen-gracht.

Peinzend sjokte hij over het smalle trottoir.

Het was stil op de gracht. Het geraas van het verkeer was ver weg. De Cock vroeg zich al lopend af hoe Peter Karstens in de problemen kon zijn geraakt. De gedachte dat iemand een ver-valsing van hem had opgemerkt, verwierp hij. Karstens’ vak-manschap, zijn meesterschap, liet dat naar zijn gevoel niet toe. Hij kon zich ook niet voorstellen dat de man hulp nodig had. Daarvoor was Peter Karstens te standvastig en zelfverzekerd.

De oude rechercheur stak de rijbaan van de Westerstraat over en liep naar de Noordermarkt. Achter de hervormde kerk, voor een klein huisje met een groot, hoog raam, bleef hij staan. Mid-den op de ruit stond in sierlijke krulletters ‘Peter Karstens’ en daaronder, in lettertjes van veel kleiner formaat, ‘schilder-kun-tenaar’.

De Cock liep naar de deur en rukte aan de glimmend gepoetste koperen trekker. Ver weg in het inwendige van het huis rinkelde een bel en blafte een hond.

Na enige minuten werd de deur geopend. Een man met don-kerblond warrig haar, gekleed in en slobberbroek en een glanzende zwartzijden blouse, keek hem enige tijd zwijgend aan. Zijn grote bruine ogen glansden niet, ze stonden dof. De hond blafte opnieuw.

De Cock nam zijn hoed af.

‘Goedenavond, Peter,’ sprak hij warm.

De kunstenaar maakte een lichte buiging en spreidde zijn armen. In zijn blouse met wijde mouwen was dat een sierlijk gebaar.

‘Ambtelijk grootinquisiteur... snood en geniepig belager van weduwen, maagden en wezen,’ schertste hij, ‘treed binnen in het hol van een schilder en veeg de schoenen, waarin je platvoeten zweten.’

De Cock bleef even staan en beluisterde de toon. Hij kende de begroetende tekst van vorige bezoeken, maar het elan en de dictie ontbraken. Ook de begeleidende brede lach bleef achterwege.

Hij stapte langs hem heen. Na het voorportaal belandde hij in een hoog, diep vertrek. Het was er schemerig. Het enige licht kwam van een straatlantaarn voor het huis, aan de rand van het trottoir. Lange schaduwen vielen over ezels met half afgemaakte schilderijen.

Peter Karstens ging De Cock voor naar een trap die achter in het vertrek draaiend omlaag liep. Na een korte smalle gang kwamen ze in een intieme ruimte met een lage zoldering.

Op een ruwhouten tafel brandden flakkerend een paar kaarsen naast flessen rode wijn en fraai geslepen kristallen bokalen. Twee ervan waren halfgevolld.

Een grote hond kwam van onder de tafel en snuffelde aan de broekspijpen van de rechercheur. Het was een machtige, imponerende leonberger met een zwart masker en een goudgele vacht. De Cock schatte de schofthoogte van het dier op zo’n tachtig centimeter. Hij streelde de kop van het beest en keek op. ‘Sinds wanneer heb jij een hond?’

In zijn stem trilde verwondering.

Peter Karstens maakte een lichte schouderbeweging.

‘Sinds kort.’

De Cock keek hem onderzoekend aan.

‘Waarom? Je hebt nooit een hond gehad.’

‘Gezelschap. Hier in de Jordaan geldt de spreuk: als je de mensen leert kennen ga je je hondje liefhebben.’

De oude gezagsdrager negeerde de opmerking. Hij liet zijn blik door het vertrek dwalen.

‘Ik... eh, ik mis iemand,’ sprak hij peinzend. ‘Waar is jouw beeldschone vriendin... waar is Maria?’

‘Weg.’

De Cock reageerde geprikkeld.

‘Wat is “weg”?’

‘Uit de gevarenzone.’

De Cock wuifde om zich heen.

‘Is dit een gevarenzone?’

‘De gevarenzone,’ sprak Peter Karstens met een diepe zucht, ‘is overal waar ik ben. Daarom heb ik haar weggestuurd, weg uit mijn directe omgeving.’

De Cock reageerde niet direct. Hij liet zich in een fauteuil zakken. Het ontwijkende gedrag van Peter Karstens tastte zijn humeur aan.

De kunstenaar wees naar de flessen op de ruwhouten tafel.

‘Een verrukkelijke bourgogne,’ sprak hij mat. ‘Een Savignyles-Beaune van een gezegend wijnjaar.’ Hij pakte een schoon glas en schonk behoedzaam in. Daarna keek hij op. ‘Je drinkt toch een glas mee?’

De Cock knikte nadrukkelijk.

‘Graag.’

De schilder zette de fles op tafel terug en ging tegenover hem op de bank zitten.

‘Je weet,’ begon hij loom, ‘dat ik niet geloof in het wereldse recht, in het systeem waaraan jij jouw formidabele krachten verspilt.’

De Cock glimlachte. Hij pakte zijn glas op en proefde. De wijn was voortreffelijk.

‘Formidabele krachten,’ herhaalde hij een tikkeltje overdreven.

Hij zette zijn glas terug op de tafel en spreidde zijn handen.

‘Peter Karstens,’ sprak hij bezwerend, ‘jouw gedrag vanavond bevalt mij niet, totaal niet. Er is iets met je. Je bent veranderd. Het lijkt alsof je gebukt gaat onder een of andere slopende ziekte. Ik zie in jou niets meer terug van de vrijbuiters, de boekanier met een onverwoestbare kunstenaarsziel die mijn hart

verwarmde als ik hier op bezoek was. Je maakt vanavond op mij de indruk van een uitgebluste, uitgedoofde oude man.'

De schilder liet zijn hoofd iets zakken.

'Zo voel ik mij ook, uitgeblust en uitgedoofd.'

De Cock boog zich naar voren.

'Hoe... eh, hoe heb je over mij gedacht toen je mij vanmiddag uitnodigde voor dit bezoek. Was dat als vriend of als rechercheur, vertegenwoordiger van het gezag, dat jij zo verafschuwt.'

'Beide.'

De Cock fronste zijn wenkbrauwen.

'Beide?'

Peter Karstens knikte.

'Ik ben bang, De Cock. Voor het eerst van mijn leven voel ik mij in mijn bestaan bedreigd.' Hij streelde met een bevende hand de zwarte hondenkop. 'Ik heb dit beest niet voor niets aangeschaft.'

'Om je te beschermen?'

Peter Karstens knikte opnieuw.

'Precies, om mij te beschermen. En ik wil, daarom heb ik jou vanavond uitgenodigd, dat jij... als mij iets overkomt... als mijn vriend en als bekwaam rechercheur het onderzoek naar de dader of daders doet.'

De Cock trok een denkrimpel in zijn voorhoofd.

'Wat kan jou overkomen?'

Peter Karstens schudde zijn hoofd.

'Over de aard en de aanleiding laat ik mij niet uit. Ik hoop nog steeds dat er oplossingen komen en dat ik mij voor niets zorgen heb gemaakt.'

'Uit welke hoek komen die bedreigingen?'

Peter Karstens sloot even zijn ogen.

'Die vraag beantwoord ik niet. Als er na enige tijd niets met mij is gebeurd, vergeet dan dit gesprek. Vergeet dan dat ik jou ooit heb verzocht om een onderzoek naar mogelijke daders te doen.'

De Cock knikte traag.

'Dat beloof ik.'

Peter Karstens stond op.

‘Ik heb boven nog een presentje voor je.’

De kunstenaar ging De Cock voor door de smalle gang en besteeg de wenteltrap naar het hoge, schemerige vertrek. Vanachter een ezel pakte hij een in wit linnen gewikkeld schilderij en reikte dat De Cock aan.

‘Bekijk het als je thuis bent.’

De oude rechercheur glimlachte.

‘Door jou geschilderd?’ vroeg hij hoopvol.

Peter Karstens knikte.

‘Ik heb je al dikwijls gezegd dat ik niet in het recht geloof... maar ik geloof wel in jou.’

Met het schilderij onder zijn arm geklemd wandelde De Cock terug naar de Kit. Halverwege begon het zachtjes te regenen. De oude rechercheur knoopte zijn regenjas los, schoof het schilderij voor zijn borst en knoopte zijn jas eroverheen weer dicht. Met zijn handen gevouwen voor zijn buik liep hij verder.

In de hal van het politiebureau haalde hij het schilderij onder zijn jas vandaan.

Jan Rozenbrand, de wachtcommandant, leunde over de balie en lachte.

‘Heb je je laten omkopen?’

De Cock trok een grijns.

‘Daar lijkt het op.’

Zonder verdere uitleg besteeg hij de twee trappen naar de grote onderzoekkamer. Vledder was nog aan het werk. De jonge rechercheur liet zijn vingers rusten en schoof het toetsenbord van zich af.

‘Wat heb je?’

De Cock nam de linnen wikkeling van het doek en staarde er even naar. Zijn gezicht klaarde op en van verrukking sloeg hij zijn handen ineen.

‘Een Claude Monet!’ riep hij verrast. ‘Ik herken het... uit zijn Hollandse periode.’

‘Heb je dat gekregen?’

‘Ja.’

‘Wat wilde Peter Karstens van je?’

‘Dat ik naar de ouders zou zoeken in het geval hem iets overkwam.’

‘Wat verwacht hij? Ik bedoel, wat zou hem kunnen overkomen?’

‘Daar wilde hij zich niet over uitlaten.’

Vledder grinnikte vreugdeloos.

‘Dat is toch inconsequent.’

De Cock keek hem niet-begrijpend aan.

‘Hoe bedoel je... inconsequent?’

‘Peter Karstens gelooft niet in het recht, maar hij wil wel dat jij naar ouders gaat zoeken als hem iets overkomt.’

De Cock trok zijn schouders iets op.

‘Ik heb het verzoek niet als inconsequent ervaren.’

Vledder zuchtte.

‘Jij kijkt met verkeerde ogen naar die man. Je bent ten opzichte van die schilder niet objectief meer. Jouw ambtelijke achterdocht ontbreekt volkomen als het die man betreft. Peter Karstens is een bedrieger, een gore vervalsers, meer niet.’

De Cock plooidde zijn lippen in een tuitje.

‘In artikel twee van de Politiewet staat dat wij hulp moeten verlenen aan hen, die dat behoeven. Daar zijn bedriegers en gore vervalsers niet van uitgesloten.’

Vledder reageerde niet.

De Cock wikkeldde de Monet met haast tedere gebaren zorgvuldig weer in de witte linnen doek.

De telefoon op zijn bureau rinkelde. Dick Vledder boog zich ver naar voren en nam de hoorn op.

De Cock keek naar zijn gezicht en zag dat het verbleekte toen hij de hoorn op het toestel teruglegde.

‘Wie was dat?’

‘De wachtcommandant.’

‘En?’

Vledder slikte.

‘Op de Noordermarkt is een man neergeschoten toen hij zijn hond uitliet.’

2

Ze reden met hun oude Golf vanaf de houten steiger achter het politiebureau naar de Oudebrugsteeg en vandaar naar het Damrak. Het regende. De felle lichtreclames van het Damrak spiegelden in het natte asfalt. De Cock had er geen oog voor. Om het zicht op de zwiepende ruitenwissers te vermijden had hij zich diep onderuit laten zakken en zijn hoedje naar voren geschoven met de rand tot op zijn neus.

Naar het gevoel van De Cock reed Vledder veel te hard, maar hem ontbrak de moed om daar iets over te zeggen. Hoewel de oude rechercheur vurig hoopte dat de neergeschoten man die zijn hond uitliet niet Peter Karstens was, groeide in zijn hart de overtuiging dat hij zijn dierbare vriend had verloren.

Na de snelle rit parkeerde Vledder de wagen bij de hervormde kerk.

Ze stapten uit en sloften met lome tred naar de Noordermarkt. Agenten van een surveillancewagen hadden de omgeving met rood-wit lint afgezet. Op het trottoir voor de deur van het hol van de schilder lag onder het bruine dekzeil van de surveillancewagen het lichaam van een man. De Cock liep er schoorvoetend heen. Hij tilde het zeil op en keek in het verstarde gelaat van Peter Karstens.

Een enkele blik was voldoende om te zien dat de kunstenaar niet meer leefde. Toen de oude rechercheur het zeil verder wegtrok zag hij op de glanzende zwartzijden blouse van Peter Karstens ter hoogte van zijn borst een grote donkere vlek. Met trillende handen dekte hij het lichaam van zijn vriend weer toe.

Iets verderop, bijna op de hoek van de Noorderkerkstraat, lag een verstilde leonberger. Met een door tranen versluisde blik sjokte De Cock naar de dode hond en knielde bij hem neer. Het dier was duidelijk met kogelschoten afgemaakt. De Cock bekeek de zwarte kop, die hij een uur tevoren nog had geaaïd. Terwijl hij zijn tranen de vrije loop liet, deed hij

het opnieuw... zacht, voorzichtig, alsof het dier zijn hand nog kon voelen. Daarna tilde hij de wangen van het beest iets op, zodat zijn kaken zichtbaar werden. Aan de scherpe tanden kleefde bloed.

De Cock keek omhoog naar Vledder, die zijn bewegingen gadesloeg.

‘Is de meute al gewaarschuwd?’

‘Dat heeft de wachtcommandant al gedaan,’ zei Vledder.

De Cock wees naar de dode hond.

‘Ik wil dat tezamen met Peter Karstens straks ook die hond naar Westgaarde wordt gebracht.’

‘Waarom?’

‘Dan kan dokter Rusteloos morgen gelijk sectie op het dier verrichten.’

Vledder keek zijn oude leermeester verwonderd aan.

‘Op die hond?’

De Cock knikte.

‘Er kleeft bloed aan zijn gebit. Ik wil weten of dat bloed van de hond zelf is of dat hij in zijn poging om zijn baas te verdedigen de moordenaar heeft gebeten. In dat geval moet het DNA-patroon van het bloed worden vastgesteld.’

Vledder trok een bedenkelijk gezicht.

‘Doet dokter Rusteloos dat? Sectie op een hond?’

De Cock kwam overeind en ging voor Vledder staan.

‘Ik heb in een grijs verleden eens een moord opgelost nadat de patholoog-anatoom in de strot van een hond twee afgebeten vingers vond. Ik hoefde toen alleen maar naar een man met twee afgekloven vingers te zoeken.’

‘En vond je die?’

‘Ja.’

Vledder keek hem scherp onderzoekend aan.

‘Je hebt gehuild?’

In zijn stem klonk verwondering.

Met de rug van zijn rechterhand veegde De Cock de laatste tranen uit zijn ogen.

‘Dat is voor het eerst... tijdens mijn werk als onderzoeker.’ Hij zweeg even. ‘En ik schaam mij er niet voor.’